

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יג, תשכ"ב

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

אצלנו ... אבל כאשר עלינו מבבל ... חזרנו לקרוא החדשים בשם שנקראים בארץ בבל — להזכיר, כי שם עמדנו ... והנה נזכיר בחדשים הגאולה השנית, כאשר עשינו עד הנה לראשונה".

נח שפירא

לתולדות הידושי לשון אחדים

1. ב"לשוננו לעם" קונטרס קכ"ג כותב מר ר' סיוון, שאת הפועל צלם חידש ד' ילין, ובקונטרס קכ"ד הוא מביא את עדותו של י"פ מרחביה ("לשוננו לעם קונטרס פ"ט), לפיה יוצא, שאת המלים צלם וצילום המציא הפרופ' א' זבלודובסקי מביאליסטוק במכתב משנת תרנ"ה. הנני רוצה להעיר, שחידוש זה מופיע כבר ב"המגיד" משנת 1858 ("מכונת הצלמן") — אם כן, הרבה לפני ילין וזבלודובסקי.

וכן הנני להעיר, שהמלה ציור-אור, המובאת אצל בן-יהודה במילונו, אינה חידוש שלו, כי אם מצויה כבר ב"ספר ההרכבה וההפרדה" לצבי הכהן ראבינאוויץ, שנדפס בוילנא בשנת 1873, והוא תרגום מילולי מגרמנית Lichtbild.

2. ב"לשוננו לעם" קונטרס קי"ד—קט"ו מונה מר ר' סיוון ברשימת הידושי בן-יהודה גם את המלים משאבה ומשקפת. על כך יש להעיר, שהמלים משאבת ומשקפת מצויות

ב"ספר הכח" ל"מ פינס, שיצא לאור בירושלים בשנת 1894, ולא ברור אפוא, מי הוא הממציא האמיתי, פינס או בן-יהודה.

3. ב"לשוננו לעם" קונטרס קכ"א—קכ"ב מונה מר ר' ויס בין ה"חידושים שנוקפו לזכותו של בן-יהודה ולא הובאו במילון שלו" גם את המלה סבון. אין כאן משום חידוש: זוהי המלה הצרפתית savon הנזכרת ברש"י, בביאור המלה "בורית" שבירמיהו ב, כג: "ויש לועזין שאבו"ן בלע"ז" (בש' שמאלית). המלה savon אף היא באה מן המלה הלאטינית saponem וזו נזכרת בתוספתא גדה ה, יא בכתיב "סאפון" ובתלמוד בבלי (גדה סב ע"א ובב"ק צג ע"ב) בכתיב קצת שונה, "צפון", ורש"י מתרגם אותה (ב"ק שם) ב"שוו"ן בלע"ז, ובכריתות ו ע"ב — בכתיב סאבו"ן. ואם יש בכל זאת משום חידוש בשימוש במלה סבון, עדיין ספק, אם יש ליחסו לבן-יהודה, הואיל ובשם זה השתמש כבר מגשה מאיראויטש בשנת 1886 (כנסת ישראל", כרך א, עמ' 961).

משה סתוי

„אכילת קורצא" בפרשת מכירת יוסף

(להערות מר מ' בן-אשר, „לשוננו לעם" קכ"א—קכ"ב)

בספרי „גלויות וסתומות בלשון" (עמ' 159) פירשתי אכילת קורצא על יסוד המלה הערבית קרץ, המציינת סוג